

1. Obiekt

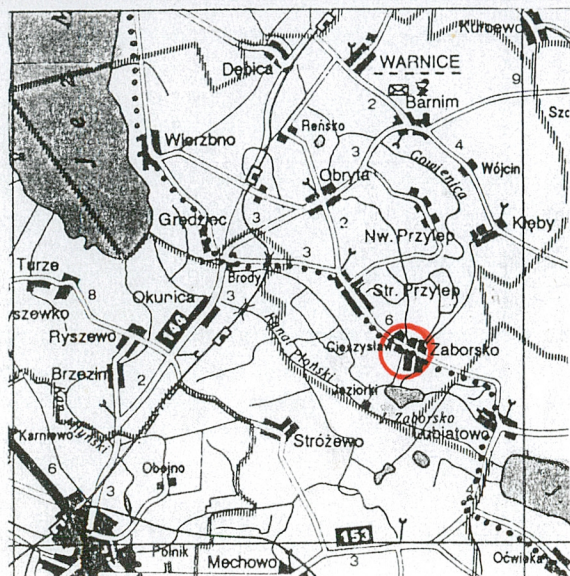
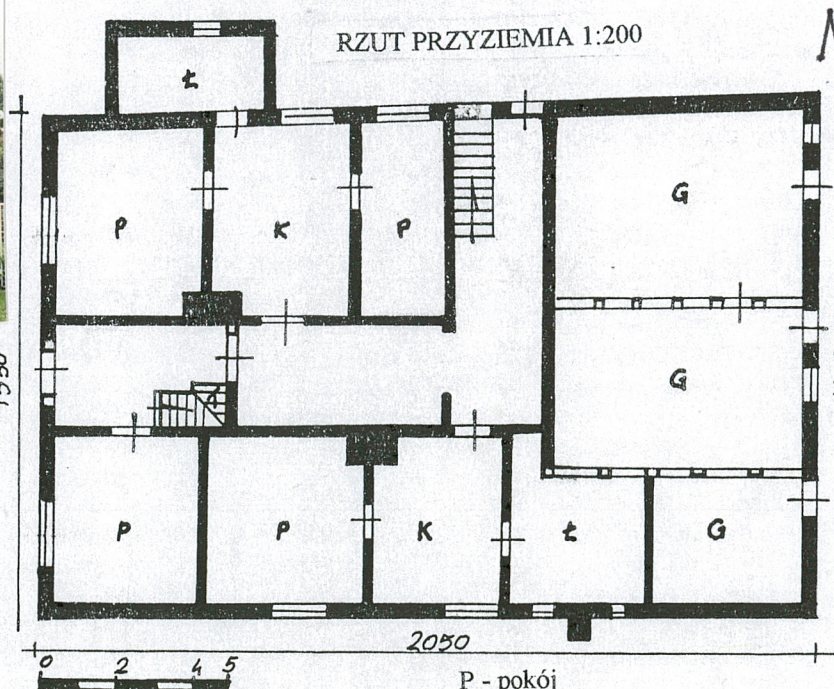
CHAŁUPA WĄSKOFRONTOWA

2. Czas powstania
3 ćw.XIX w.

3. Miejscowość

ZABORSKO

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

Zaborsko 36
74-211 Brzesko

nr hipoteczny

nr ewidencyjny

5. Przynależność administracyjna

województwo szczecińskie

pow. Pyrzyce

gmina : Warnice

6. Poprzednie nazwy miejscowości

SABES (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975 r.

województwo szczecińskie

powiat : Pyrzyce

8. Właściciel i jego adres

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

10. Rejestr zabytków

Nr data

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Wieś Zaborsko ma rodowód średniowieczny. Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z lat 1235 - 1242, kiedy to wymieniana jest, pod nazwą Zobarsk, Zabars, Sabas, Zobarsko, wśród dóbr klasztoru cysterskiego w Kołbaczu. Założona została przez osadników słowiańskich, na co wskazuje jej nazwa (w literaturze niemieckiej wywodzona od słowa "žaba").

Po sekularyzacji majątków klasztornych (po 1534 r.) dobra kołbackie przejęte zostały przez dwór książęcy.

Według danych z 1628 r. we wsi było 7 gospodarzy, 2 rękodzielników, owczarz, kowal, karczmarz. W rejestrach z 1786 r. odnotowano łącznie 39 dymów we wsi, w tym m.in. 17 gospodarzy i 5 zagrodników. Wtedy też wymieniana się kościół filialny w Zaborsku. Według danych z I. 60-tych XIX w. (Berghaus) w tym czasie we wsi było nadal 17 pełnych gospodarstw chłopskich, połówkowe gospodarstwa są tylko 3 a zagrodników jest 11. Wówczas było 58 budynków mieszkalnych. Wśród nich była wąskofrontowa, parterowa chałupa (ob. nr 36), stojąca po wschodniej stronie nawsia, na wysokości działki kościelnej. Można ją datować na 3 ćwierć XIX w. Zagroda, w której postawiono ten dom należała do jednego z 17 gospodarzy. Zagrodę założono na planie "U", z otwarciem ku ulicy wiejskiej. Chałupa stała szczytem do ulicy, zamykając siedlisko z jednej strony. Równolegle do niej, szczytowo przy ulicy postawiono budynek inwentarski a od wschodu podwórze zamykała stodoła. Chałupę zbudowano w konstrukcji ryglowej, dominującej na tych terenach do 4 ćwierci XIX w. (od koniec tego wieku powstawała już zabudowa murowana). Posiada ona charakterystyczny dla tego typu domu program mieszkalno-gospodarczy. Od frontu znajdują się pomieszczenia mieszkalne z sienią na osi wejścia, prowadzącą do pomieszczeń

(c.d. na wkładce nr 1)

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

ORIENTACJA: wieś Zaborsko położona jest 10 km (w linii prostej) od Pyrzyc na płn-wsch. i ok. 7 km (w linii prostej) na płd. od Warnic (siedziby gminy); przy lokalnej drodze między wsiami Stary Przylep a Lubiatowo.

SYTUACJA: Zaborsko jest wsią o układzie owalnicy, ze znacznie wydłużonym nawsiem, rozwiniętym na osi płn-płd.. Na płn. skraju nawsia posadowiono kościół w otoczeniu cmentarza. Ulice obiegające nawsie mają zwartą zabudowę zagrodową. Tradycyjna zagroda ma układ na planie "U", otwartego w stronę strony ulicy. Siedliska wygradzono od ulicy murem z bramą i furką, tak jak ewidencjonowana zagroda nr 36. Omawiany budynek mieszkalny usytuowany jest w zagrodzie położonej przy ulicy obiegającej nawsie od wschodu, stojącej na wysokości kościoła. Budynek stoi w układzie szczytowym (chałupa wąskofrontowa), przy ulicy. Podwórze jest utwardzone brukiem. Siedlisko, wygradzone od ulicy murem, zamknięte jest od wsch. budynkiem stodołnym.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA: ściany obwodowe pierwotnie postawione w konstrukcji ryglowej, z wypełnieniem strychulowym i podwaliną założoną na ceglany cokół z odsadzką. Obecnie ryglową konstrukcję mają jedynie szczyty, z tym że zach. został wtórnie otynkowany a wsch. ma drewniany szalunek. Ściany przyziemia zastąpiono cegłą ceramiczną (wsch. partie ścian bocznych i ściana tylna wsch.) lub pustakami (współczesne przemurowania ściany frontowej i części bocznych). Ściany piwnicy kamiennie-ceglane. Ściany wewn. wzniesiono w ryglowej konstrukcji, z wypełnieniem ceglany, otynkowane. Ścianka w sieni, wydzielająca schody do piwnicy i na poddasze na drewnianej konstrukcji szkieletowej, szalowanej deskami łączonymi na pióro. Strop nad parterem drewniany, belkowy, z dolnym pułapem z desek i podsufitką. Nad piwnicą sklepienie ceramiczne, kolebkowe. Wieżba drewn., krokwiowo-jętkowa z podwójnym stolcem. Pokrycie dachu obecne z blachy (nad 1/2 dachu od frontu) i dachówki zakładkowej (nad 1/2 od tyłu). Podłogi z drewn. desek w części mieszkalnej (frontowej) i posadzki ziemne w części gospodarczej (tylnej); wtórnie zastąpione posadzkami ceramicznymi i linoleum. W sieni zachowała się częściowo posadzka z cegieł. Schody przed wejściem frontowym masywne, proste, trzystopniowe. Schody wewn. do piwnicy z korytarza i zewnętrznym wejściem w elewacji płn. - drewn., policzkowe, bez podstopni. Okna : stolarka okienna częściowo wymieniona. W tylnej, gospodarczej części pozostały okna stałe, stalowe, szklone w metalowych, krzyżowych szczeblinach (3-poziomowe, 3-dzielne). We frontowym szczycie są skrzynkowe okna z krzyżem i bezpodziałowe. Drzwi frontowe ościeżnicowe, jednoskrzydłowe, zawieszone na zawiasach czopowych; skrzydło konstrukcji ramowej; rama wypełniona fazowanymi listwami w układzie rombowym; romb środkowy dekorowany snycerką - rozetą o motywach kwiatowych; łączenie ramy i listew ćwiekami (stolarka z czasu budowy domu). Drzwi wewn. pomiędzy sienią wejściową a korytarzem - 2-skrzydłowe, ościeżnicowe; na czopowych zawiasach; skrzydła płycinowe, przeszklone w 1/2 wysokości (od góry); przeszklenie w krzyżowych szczeblinach, z esowato wyprofilowanymi krawędziami górną i dolną. Drzwi z kuchni do izb 1-skrzydłowe, ościeżnicowe, z kanelowaną opaską; skrzydła płycinowe na czopowych zawiasach. Drzwi wewn. przy wejściach na poddasze i piwnicy 1-skrzydłowe, ościeżnicowe, na zawiasach pasowych; skrzydła płycinowe (na poddasze) i deskowo-listwowe (do piwnicy).

RZUT : budynek założony na planie czworoboku o wym. 20,50 x 13,50 - 14 m (boki krótkie nie są równe) orientowanego na osi W-E. Układ wnętrza dwutraktowy (trakt płd. nieco płytszy) z korytarzem międzytraktowym na długości 2/3 od frontu chałupy, zakończonym przed gospodarczą częścią domu. Pomieszczenia w obu traktach na 2/3 długości domu związane są z funkcjami mieszkalnymi. W każdym z traktów, przy ścianie korytarzowej, jest trzon kominowy. Wejście główne od elewacji frontowej zach., na osi korytarza. Do trzech pomieszczeń gospodarczych w tylnej partii chałupy prowadzą trzy odrębne wejścia. Komunikację pionową (na poddasze i do piwnicy) umieszczono w sieni przedniej - tj. wydzielonej dwuskrzydłowymi drzwiami frontowej części korytarza. Wtórnie dostawiono przy ścianie płn. dobudówkę, połączoną z kuchnią w płn. trakcie.

BRYŁA : chałupa parterowa (wys. ścian 2,80 m), przykryta stromym dachem dwuspadowym (kąt nachylenia połaci ok. 45'). Przy zach. partii ściany płn. dostawiono wtórnie czworoboczną dobudówkę, zakończoną tarasem. Przy tarasie wypiętrza się wystawka z pulpitowym dachem.

ELEWACJE : frontowa zach. szczytowa, obecnie znacznie przekształcona. Dawna kompozycja czytelna w partii szczytowej: symetryczna osiowa, z oknami umieszczonymi w polach międzyryglowych; w osiach skrajnych małe okienka; otwory okienne w formie stojących prostokątów. W partii przyziemia okna wymieniono na dwa szerokie (prostokąty leżące). Zachowane stare drzwi frontowe, lekko odsunięte płd. od osi środkowej.

(c.d. na wkładce nr 1)

<p>14.Kubatura</p> <p>1370 m3</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>260 m2 (w tym mieszkalna: 170 m2, gospodarcza: 90 m2)</p>	<p>16.Przeznaczenie pierwotne</p> <p>budynek mieszkalny z częścią gospodarczą</p>	<p>17.Użytkowanie obecne</p> <p>budynek mieszkalny z częścią gospodarczą</p>
<p>18.Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)</p> <p>Wymieniono pokrycie dachu (1990 r.); przemurowano częściowo ściany zewnętrzne i wewnętrzne; wymieniono stolarkę okienną (w l. 1983 - 1996). Prace wykonane sposobem gospodarskim. Brak dokumentacji.</p>		<p>19.Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Budynek kwalifikuje się do remontu i rewaloryzacji. Ryglowa konstrukcja szczytu frontowego , pokryta tynkiem oraz szczytu tylnego (ze strychulowym wypełnieniem) są w złym stanie. Podobnie ryglowe ściany wewnętrzne w gospodarczej części budynku. Obiekt zdewaloryzowano poprzez przebudowę elewacji frontowej, wybijając nowe otwory okienne w partii przyziemia i tynkując fasadę.</p>	
<p>20.Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Budynek powinien być zrewaloryzowany. Konieczne jest przeprowadzenie remontu wg szczegółowych wytycznych konserwatorskich. W fasadzie należy odsłonić i wyremontować ryglową konstrukcję szczytu. W partii przyziemia fasady można pozostawić murowaną i otynkowaną ścianę ale przywrócić historyczny kształt otworów okiennych i formę stolarki. Zachować układ wnętrza budynku.</p>			

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

23. Uwagi różne

Nr inw. dok. Konzel 517/98 Neg. N/60.247-60.264

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

Bogusław Szerniewicz, czerwiec 1998 r.

tekst.....

(imię, nazwisko, data, podpis)

j.w.

plany, rysunki.....

zdjęcia, fotogr. : j.w.

miejsce przechowywania negatywów : PSOZ OW Szczecin

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW
PRAWA AUTORSKIEGO

22. Bibliografia

1. Berghaus H., Landbuch des Herzogthums Stettin und Kammin und HinterPommern, Th. II, Bd. III, Anklam/Berlin 1868, s. 614-616
2. Lemcke H., Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin.. Der Kreis Pyritz, Hf. X, Szczecin 1906, s. 479-482
3. Studium ruralistyczne gminy Warnice, Biuro Dokumentacji Zabytków w Szczecinie 1996, mpis w zb. PSOZ O/Sz-n

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

Wkładka nr 1 -

1. Miejscowość: ZABORSKO
 2. Gmina: Warnice
 3. Województwo: szczecińskie

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

CHAŁUPA WĄSKOFRONTOWA Nr 36

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

c.d. pktu 12, c.d. pktu 13, zdjęcia,

c.d. pktu 12:

gospodarczych w głębi budynku. Układ ten został zachowany do dzisiaj. Obecni właściciele przemurowali frontową ścianę ryglową oraz częściowo ściany boczne.

c.d. pktu 13:

Elewacja szczytowa tylna asymetryczna 5-osiowa, z przemiennie rozmieszczonymi wejściami i oknami. W szczycie równie nieregularnie rozstawione drzwi do magazynowej części poddasza. Elewacje boczne przebudowane, asymetryczne 5-osiowe.

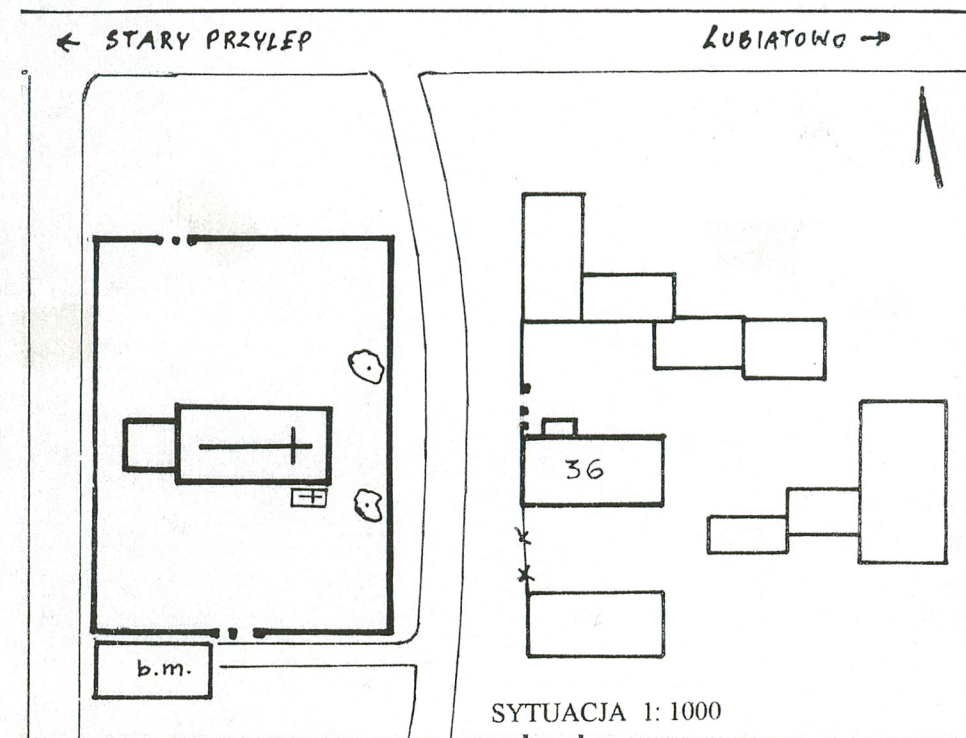
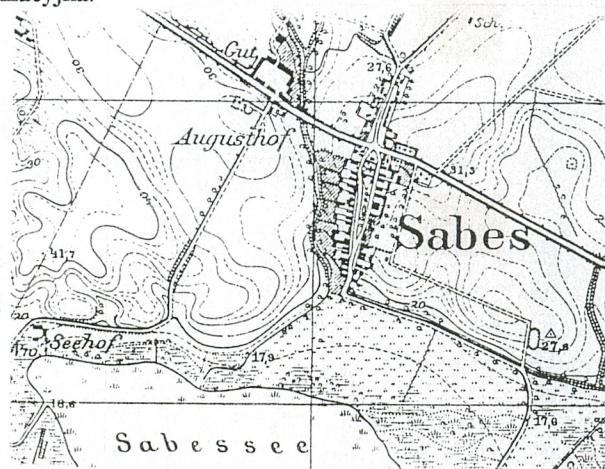
WNĘTRZE: budynek dwufunkcyjny : mieszkalno-gospodarczy. 2/3 długości domu od frontu przeznaczono na funkcje mieszkalne. Układ wnętrza tej części budynku dwutraktowy, ze środkowym korytarzem, biegnącym na osi wejścia głównego (w fasadzie) i prowadzącym do części gospodarczej na tyłach budynku. Z korytarza wydzielono sień za drzwiami frontowymi, zamykaną dwuskrzydłowymi drzwiami. W każdym z traktów znajduje się kuchnia obok pokoi (po dwa w każdym trakcie). W obu traktach są odrębne trzony kominowe. W tylnej części budynku znajdują się trzy pomieszczenia gospodarcze (obecnie użytkowane tylko częściowo), zajmujące szerokość domu. Do każdego z gospodarczych pomieszczeń prowadzi odrębne wejście w tylnej ścianie budynku.

WYPOSAŻENIE: z dawnego wyposażenia budynku pozostała jedynie częściowo stolarka drzwiowa : drzwi frontowe, drzwi z sieni frontowej, drzwi pomiędzy kuchnią a pokojem w płn. trakcie.

INSTALACJE: elektryczna, wodno-kanalizacyjna.

SPIS ZDJĘĆ:

1. elewacja frontowa zach.
2. drzwi frontowe
3. elewacja wsch. tylna
4. szczyt wsch. tylny
5. elewacja boczna pld.
6. elewacja boczna płn.,
widoczny fragm. ogrodzenia z furty
7. elewacja płn. - widok od płn-wsch.
8. piwnice
9. piwnice
10. schody do piwnicy z zewnątrz
11. schody do piwnicy z sieni
12. klatka schodowa na poddasze i do piwnicy
13. drzwi między sienią frontową a korytarzem -
widok od strony korytarz
14. drzwi j.w. - widok od strony wejścia frontowego
15. drzwi wewn.
16. konstrukcja ścian części gospodarczej
17. j. w.

Wkładkę założył: B. Szerniewicz, 1998 r.

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ 0/Sz-n

2

3

4

5

1. Miejscowość **ZABORSKO**
 2. Gmina **Warnice**
 3. Województwo **szczecińskie**

4. Obiekt (nazwa jak w karcie)

CHAŁUPA WASKOFRONTOWA Nr 36

5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

zdjęcia

6

7

1995 r.
8

Wkładkę założył: **B. Szerniewicz, 1998 r.**

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **PSOZ O/Sz-n**

9

10

11

12

1. Miejscowość.....	ZABORSKO	4. Obiekt (nazwa jak w karcie)	5. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)
2. Gmina.....	Warnice	CHAŁUPA WASKOFRONTOWA Nr 36	zdjęcia
3. Województwo.....	szczecińskie		

14

13

15

Wkładkę założył: B. Szerniewicz 1998 r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ Szczecin

15

16

17